

Keskustelua

Australialaiset organisoivat kielentutkimuksensa

Vesa Koivisto tarttui Virittäjän viime numerossa (1/93) mielestäni tärkeään aiheeseen: suomen kielen tutkimuksen organisoimiseen ja fennistiikan kehittämiseen tieteenalana. Kuulun siihen nuoreen polveen, jonka opiskeluvuosia on leimannut tuska yrittää saada selvyttä fennistiikan (ja lingvistiikan) moninaisuudesta, hahmottaa erilaisia tutkimusotteita ja suuntia sekä etsiä kielentutkimuksen paikkaa yhteiskunnassa. Opiskeluvuosieni päätteeksi tunsin yrityksen tuloksen jääneen varsin heikoksi.

Koiviston tavoin uskon, että jotta fennistiikan toiminnan ja ajatusten rikkaus voisi todellakin hahmottaa rikkautena eikä pirstoutuneisuutena, tarvittaisiin suunnitelmallista kehittämistä. Sen tuloksena fennistiikka voisi kehittyä tieteenalana ja tutkimuksen tuloksille voisi myös löytyä enemmän jalsijaa yhteiskuntaelämässä.

Tarjoan keskusteluun virikkeeksi australialaisen kielentutkimuksen, johon tutustuin viime kesänä. Minuun tekivät vaikutuksen nimenomaan kaksi tässä olennaista seikkaa: Australian kielten tutkimuksen organisointi sekä kielentutkimuksen paikka australialaisessa yhteiskunnassa. Australialainen konteksti on toki toinen kuin suomalainen, enkä esitä Australian mallia esikuvaksi. Uusien vaikutelmien ja hahmotusten meressä aloin kuitenkin jälleen uskoa, että lingvistiikalla ON merkitystä ja että lingvistin kannattaisi jopa tuntea taidoistaan ammattiympäystä. Eikö fennistiikan tulisi pystyä siirtämään uusille opiskelija- ja tutkijapolville juuri tällainen tunne?

Kielellisen asiantuntijuuden keskus

Australialainen kielentutkimus on hiljattain organisoitunut uudelleen (tai ennemminkin ensimmäistä kertaa) – ei tosin tieteensivistä vaan tieteenulkoisista syistä. Taustalla on herännyt tietoisuus maan monikielisydestä ja monikulttuurisuudesta. Australia oli monikielinen maa jo ennen eurooppalaisten siirtolaisten saapumista, mutta yhteiskunnan monikielinen luonne korostui eritoten sodanjälkeisen siirtolais- ja pakolaisvirran myötä. Suuri kielellinen moninaisuus (yhteiskunnassa puhutaan nyt yli sataa eri kieltä) edustaa joillekin rikkautta ja resursseja, toisille taas sosiaalisia ongelmia.

Kun monikielisyys 1970- ja 80-luvuilla vaikuttaneiden sosiaalisten ja poliittisten liikkeiden toiminnan tuloksena varsinaisesti tunnustettiin, tultiin myös tietoisiksi sen seurauksista: kansakunnalla nähtiin olevan erityiset kielelliset resurssit, erityiset kielelliset tarpeet ja myös erityiset kielelliset ongelmat. Hallitus omaksui uuden valtiollisen kielipolitiikan vuonna 1987. Sitä toteutamaan perustettiin vuonna 1990 australialaista kielentutkimusta nyt organisoiva *The National Languages Institute of Australia* (NLIA), joka toimi alun perin valtion rahoituksella.

NLIA perustettiin keskusorganisaatioksi sille kielelliselle asiantuntijuudelle, joka australialaisessa kontekstissa oli olennaista – näyttämään, kuinka sosiaalisia ongelmia voidaan kielentutkimuksen avulla ratkaista ja kuinka monikielisyys antamia resursseja voidaan parhaiten hyödyntää. Tutkimusyksiköiden työn tuloksena syntyy käytännön sovelluksia, joita NLIA jakaa. Valtaosa tutkimuksesta tehdään maan eri yli-

Keskustelua

opistoissa ja jo olemassa ollein resurssein. Kyse oli siis nimenomaan jo olemassa olleen tutkimuksen ja asiantuntijuuden organisoimisesta uudelleen.

Monikielisyuden tunnustamisen lisäksi NLIAn toimenkuvaa on ollut muovaamassa lisääntynyt tietoisuus siitä, että Australian tulisi taloudellisista, geopoliittisista, kulttuurisista ja yhteiskunnallisista syistä kannustaa aasialaisten kielten opiskelua kouluissa ja yliopistoissa. NLIAn toiminnan pääpaino onkin kielenopetukseen liittyvässä tutkimuksessa, sen soveltamisessa ja levittämisessä. Kaiken kaikkiaan NLIA on siis luonteeltaan varsin toisenlainen kuin monissa muissa maissa vaikuttavat kielenhuoltoon, viralliseen kielipolitiikkaan ja sanakirjojen toimittamiseen keskittyneet kielellisen asiantuntijuuden keskuskeskukset.

Tutkimusyksiköt

Esittelen seuraavaksi NLIAn eri tutkimusyksiköt yksityiskohtaisemmin. Tutkimuksen painopisteet on siis valittu kielenulkoisen kulttuurikontekstin pohjalta. NLIAn koordinoiman tutkimuksen lisäksi Australian eri yliopistoissa tehdään tietysti paljon lingvististä perustutkimusta.

Rakenteeltaan NLIA noudattaa hajautettua mallia, jolla on vahva toimintaa koordinoiva keskusyksikkö. Koordinoinnin lisäksi keskusyksikön tehtäviin kuuluu myös suoraan valvoa tiettyjä valtiollisia projekteja (parhaillaan se mm. suunnittelee vieraiden kielten opettajien koulutusta). Lisäksi se suunnittelee konferensseja, julkaisee tutkimusyksikköjä yhdistävää tiedotuslehteä sekä omaa julkaisusarjaa, järjestää kielikoikeita, hoitaa tutkija- ja opiskelijavaihtoa ulkomaille, koordinoi maahan tulevien ulkomaisten luennoitsijoiden aikatauluja sekä toimii PR-yksikkönä välittäen tietoa tiedotusvälineille ja tarvittaessa esim. kielivähemmistöille, koulutusviranomaisille, maan hallitukselle, ammattiyhdistyksille jne. Keskusyksiköllä on myös keskeinen rooli valtiollisen kielipolitiikan kommentoijana ja kielikysymyksiin liittyvien ehdotusten tekijänä.

NLIAn varsinaisia tutkimus- ja kehittämiskeskuksia on kuusi. Osan toiminta jakautuu kahteen eri yliopistoon. *Language Acquisition Research Centre* keskittyy vieraan kielen oppimisen psykolingvistisiin näkökulmiin. *Language and Society Centre* tutkii kaksikielisyteen, kulttuurienväliseen kommunikaatioon, kieleen ja sukupuoleen, sosiolingvistiikkaan ja kielipolitiikkaan liittyviä asioita sekä levittää niitä koskevaa tietoa.

Language and Technology Centre tekee tietokone-lingvistikä tutkimusta ja keskittyy erityisesti teknologian käyttöön oppimisen välineenä. Keskus myös ylläpitää koko NLIAn tietokantaa. Siihen varastoidaan NLIAn eri yksiköiden tuottama informaatio ja tutkimustulokset, jotka tietokannan käyttäjät – tutkijat eri yliopistoissa ja maksua vastaan myös ulkopuoliset – voivat nopeasti ja helposti saada käyttöönsä. Tietokannasta saa tietoa paitsi eri puolilla maata tehtävästä tutkimuksesta myös esim. kielikursseista, kielenopetuksen materiaaleista, kielen ammatillisista, tutkijoista ja tulkeista.

Centre for Deafness and Communication Studies keskittyy kuurojen ja vammaisten kielen tutkimiseen. *Language Testing and Curriculum Centre* tutkii kielenoppimisen arvioimista ja kouluopetusta erityisesti kaksikielisyteen tähtävien kouluohjelmien tarpeiksi. *Centre for Workplace Communication and Culture* puolestaan etsii ratkaisuja ongelmiin, joita syntyy monikielisisä työympäristöissä eri kieli- ja kulttuuritaustasta peräisin olevien ihmisten kommunikoidessa keskenään.

Näiden tutkimuskeskusten lisäksi NLIA on alkanut perustaa kaupallisia yksiköitä, joita suunnitellaan perustettavan lisäksi niin, että ne lopulta kattavat kaikki kieleen ja luku- ja kirjoitustaitoon liittyvät alueet. *Unit for Professional Training* tarjoaa kaikkea kieleen ja kulttuuriin liittyvää palvelua liikeyrityksille sekä koulutusta opettajille, jotka opettavat vieraita kieliä tai englantia vieraana kielenä. Suunnitteilla on myös perustaa maan suurimpiin kaupunkeihin kouluopetukseen liittyvät keskuskeskukset, joiden kautta suuri osa spesialistien tuottamaa tie-

toa siirtyisi kouluopettajille helposti lähestyttävässä muodossa ja jossa käytännöstä syntyvä palaute leviäisi tutkijoille ja tutkijasta soveltaville.

Lingvistin uudet roolit

Kussakin NLIAn tutkimuskeskuksessa on käynnissä useita eri tutkimusprojekteja, joihin tutkijat (ja opiskelijat) toimivat yhteistyössä. Tieto näistä leviää NLIAn tietokannan sekä tiedotuslehden välityksellä. Jotkut keskuskeskukset järjestävät myös kansalaisille avoimia seminaareja tai workshoppeja – esim. Language and Society Centre järjesti vuonna 1991 workshoppeja kaksikielisille perheille. Tutkimusyksiköiden projektien lisäksi kussakin yliopistossa tehdään luonnollisesti myös muuta tutkimusta sekä opetetaan opiskelijoita, jotka tuntuivat olevan alasta ylen innostuneita.

Suuri syy opiskelijoiden innostukseen oli nähdäkseni lingvistinen itsetunto: he näkivät valmistuvansa kielen asiantuntijoiksi, joilla on tärkeä yhteiskunnallinen rooli. Australiassa lingvistit näkyvät! Lingvisti saattaa esimerkiksi toimia konsulttina monikielisellä työpaikalla. Televisiokin pyörittää kerran viikossa ohjelmaa *English at work*, jossa pohditaan kulttuurienvälistä kommunikaatiota. Lingvisti voi myös työkentällä oikeusistuimessa antamassa lausuntoja siitä, miksi alkuperäisväestöön kuuluva syytetty ei ymmärtänyt hänelle luettuja oikeuksia tai antoi väärän todistuksen. Lisäksi lingvisteilla on tärkeä asema koulun kielenopetuksen ja kaksikielisyysohjelmien suunnittelijoina ja materiaalin tuottajina, eivätkä he karta luokkahuonetyöskentelyn seuraamista kouluissa – opettajan ja tutkijan rooli on usein liukuva. Moni lingvisti työskentelee Australian alkuperäisväestön asuma-alueilla laatimassa kirjoitusjärjestelmää, sanalistoja ja kielioppia sekä omakielistä oppimateriaalia lapsille. Kun lingvistille on tarjolla myös tällaisia »sosiaalityöntekijän» rooleja, perustutkimuskin houkuttelee opiskelijoita aivan toisella tavalla.

Lopuksi

Tarjoan australialaisen kielentutkimuksen kuulumisia näkökulmaksi keskusteluun. NLIAn tutkimusyksiköt eivät toki kata koko kielentutkimuksen alaa, mutta organisaation tarkoituksena onkin vastata tiettyihin australialisesta kielenulkoisesta maailmasta nousseisiin haasteisiin. NLIAn avulla on kuitenkin paitsi saatu nostettua lingvistien profiilia yhteiskunnassa, myös kehitetty tieteenalaa. Lisääntynyt tutkijoidenvälinen kommunikaatio ja parempi tiedonkulku synnyttävät uusia hedelmiä. Organisaatio auttaa tutkijaa myös helpommin hahmottamaan oman paikkansa tutkimuksen kentässä, minkä voisi kuvitella osaltaan nostavan motivaatiota.

Fennistiikalla on tietysti omat tieteensisäiset kysymyksensä ja oma roolinsa suomalaisessa yhteiskunnassa. Kannatan lämpimästi Koiviston ehdotusta fennistisen tutkimuksen suunnitteluryhmän perustamisesta.

KATARINA WARTIOVAARA